

TRƯỜNG ĐẠI HỌC CNTT&TT
KHOA CÔNG NGHỆ THÔNG TIN

Đàm Thanh Phương
Hà Thị Thanh
Trần Quang Quý

BÀI GIẢNG
HỌC MÁY

NĂM HỌC 2022-2023

LƯU HÀNH NỘI BỘ

Mục lục

Chương I TỔNG QUAN

1	Các khái niệm cơ bản	16
1.1	Khái niệm học máy	16
1.2	Dữ liệu	17
1.3	Các bài toán cơ bản trong học máy	18
1.4	Các thuật toán học máy	20
1.5	Hàm mất mát và tham số mô hình	21
1.6	Những thách thức chính của học máy	22
1.7	Quy trình thực hiện một dự án học máy	24
1.8	Câu hỏi ôn tập bài 1	29
2	Các kỹ thuật xây dựng đặc trưng	30
2.1	Giới thiệu	30
2.2	Mô hình chung cho các bài toán học máy	31
2.3	Một số kỹ thuật trích chọn đặc trưng	33
2.4	Chuẩn hoá vector đặc trưng	35
2.5	Câu hỏi ôn tập bài 2	36

2.6 BÀI TẬP CUỐI CHƯƠNG	36

Chương II CÁC THUẬT TOÁN HỌC CÓ GIÁM SÁT

3 Hồi quy tuyến tính	40
3.1 Giới thiệu	40
3.2 Xây dựng và tối ưu hàm mất mát	41
3.3 Ví dụ trên Python	43
3.4 Thảo luận	46
3.5 Câu hỏi ôn tập bài 3	48
4 K lân cận	49
4.1 Giới thiệu	49
4.2 Phân tích toán học	50
4.3 Ví dụ trên cơ sở dữ liệu Iris	51
4.4 Thảo luận	54
4.5 Câu hỏi ôn tập bài 4	56

5	Bộ phân loại naive Bayes	57
5.1	Bộ phân loại naive Bayes	57
5.2	Các phân phối thường dùng trong NBC	59
5.3	Ví dụ	60
5.4	Thảo luận	68
5.5	Câu hỏi ôn tập bài 5	69
6	Hạ Gradient	70
6.1	Giới thiệu	70
6.2	Hạ gradient cho hàm một biến	71
6.3	Hạ gradient cho hàm nhiều biến	76
6.4	Hạ gradient với momentum	79
6.5	Nesterov accelerated gradient	82
6.6	Hạ gradient ngẫu nhiên	83
6.7	Thảo luận	85
6.8	Câu hỏi ôn tập bài 6	86
7	Thuật toán học perceptron	88
7.1	Giới thiệu	88
7.2	Thuật toán học perceptron	89
7.3	Ví dụ và minh hoạ trên Python	92
7.4	Mô hình mạng neuron đầu tiên	93
7.5	Thảo Luận	95
7.6	Câu hỏi ôn tập bài 7	97

8 Hồi quy logistic	98
8.1 Giới thiệu	98
8.2 Hàm mất mát và phương pháp tối ưu	100
8.3 Triển khai thuật toán trên Python	103
8.4 Tính chất của hồi quy logistic	106
8.5 Bài toán phân biệt hai chữ số viết tay	108
8.6 Bài toán phân loại đa lớp	109
8.7 Thảo luận	111
8.8 Câu hỏi ôn tập bài 8	113
9 Hồi quy softmax	115
9.1 Giới thiệu	115
9.2 Hàm softmax	116
9.3 Hàm mất mát và phương pháp tối ưu	119
9.4 Ví dụ trên Python	124
9.5 Thảo luận	127
9.6 Câu hỏi ôn tập bài 9	127
10 Máy vector hỗ trợ	129
10.1 Giới thiệu	129
10.2 Xây dựng bài toán tối ưu cho máy vector hỗ trợ	131
10.3 Bài toán đối ngẫu của máy vector hỗ trợ	133
10.4 Lập trình tìm nghiệm cho máy vector hỗ trợ	136
10.5 Tóm tắt	138
10.6 Câu hỏi ôn tập bài 10	139

10.7 BÀI TẬP CUỐI CHƯƠNG	140

Chương III CÁC THUẬT TOÁN HỌC KHÔNG GIÁM SÁT

11 Phân cụm K-means	144
11.1 Giới thiệu	144
11.2 Phân tích toán học	145
11.3 Ví dụ trên Python	148
11.4 Phân cụm chữ số viết tay	152
11.5 Tách vật thể trong ảnh	155
11.6 Nén ảnh	156
11.7 Thảo luận	157
11.8 Câu hỏi ôn tập bài 11	160
12 Phân tích thành phần chính	161
12.1 Phân tích thành phần chính	161
12.2 Các bước thực hiện phân tích thành phần chính	166
12.3 Liên hệ với phân tích giá trị suy biến	167
12.4 Làm thế nào để chọn số chiều của dữ liệu mới	169
12.5 Lưu ý về tính toán phân tích thành phần chính	169
12.6 Một số ứng dụng	170
12.7 Thảo luận	174
12.8 Câu hỏi ôn tập bài 12	174
12.9 BÀI TẬP CUỐI CHƯƠNG	175

Chương IV HỆ THỐNG GỢI Ý

13 Hệ thống gợi ý dựa trên nội dung	178
13.1 Giới thiệu	178
13.2 Ma trận tiện ích	179
13.3 Hệ thống dựa trên nội dung	181
13.4 Bài toán MovieLens 100k	184
13.5 Thảo luận	188
13.6 Câu hỏi ôn tập bài 13	188
14 Lọc cộng tác lân cận	190
14.1 Giới thiệu	190
14.2 Lọc cộng tác theo người dùng	191
14.3 Lọc cộng tác sản phẩm	196
14.4 Lập trình trên Python	198
14.5 Thảo luận	201
14.6 Câu hỏi ôn tập bài 14	201
15 Lọc cộng tác phân tích ma trận	203
15.1 Giới thiệu	203
15.2 Xây dựng và tối ưu hàm mất mát	205
15.3 Lập trình Python	207
15.4 Thảo luận	210
15.5 Câu hỏi ôn tập bài 15	210
15.6 Bài tập cuối chương	211

Chương V CÁC BÀI TẬP THỰC HÀNH

1	Làm quen môi trường	214
1.1	Giới thiệu google colab	214
1.2	Các nguồn dữ liệu huấn luyện miễn phí	214
1.3	Các lệnh nhập xuất dữ liệu	215
1.4	Mô hình	216
2	Dự án học máy từ đầu đến cuối	217
2.1	Thu thập, khám phá trực quan dữ liệu	217
2.2	Chọn, huấn luyện, tinh chỉnh mô hình	218
3	Huấn luyện mô hình hồi quy tuyến tính	219
3.1	Hồi quy tuyến tính	219
3.2	Chọn, huấn luyện, tinh chỉnh mô hình	220
4	Huấn luyện mô hình hồi quy logistic, softmax	222
4.1	Ước lượng xác suất	222
4.2	Huấn luyện và hàm chi phí	222
4.3	Ranh giới quyết định	222
4.4	Hồi quy softmax	223
5	Huấn luyện mô hình SVM	224
5.1	Phân loại SVM tuyến tính	224
5.2	Phân loại SVM phi tuyến	224
5.3	Hồi quy SVM	225

6 Thực hành phân cụm Kmean	226
Tài liệu tham khảo	227
Tài liệu tham khảo	227

DANH SÁCH HÌNH ẢNH

3.1	Minh hoạ dữ liệu và đường thẳng xấp xỉ tìm được bởi hồi quy tuyến tính	45
3.2	(a) Hồi quy đa thức bậc ba (b) Hồi quy tuyến tính nhạy cảm với nhiễu.	46
6.1	Khảo sát sự biến thiên của một đa thức bậc hai.	71
6.6	Nghiệm của bài toán hồi quy tuyến tính (đường thẳng màu đen) tìm được bằng thư viện scikit-learn.	77
6.7	Đường đi nghiệm của hồi quy tuyến tính với các tốc độ học khác nhau.	78
6.12	Đường đi của nghiệm cho bài toán hồi quy tuyến tính với hai phương pháp Hạ gradient khác nhau. NAG cho nghiệm mượt hơn và nhanh hơn.	83
6.13	Ví dụ về giá trị hàm mất mát sau mỗi vòng lặp khi sử dụng mini-batch Hạ gradient. Hàm mất mát dao động sau mỗi lần cập nhật nhưng nhìn chung giảm dần và có xu hướng hội tụ.	85
7.1	Bài toán phân loại nhị phân trong không gian hai chiều.	89
7.2	Các đường thẳng trong không gian hai chiều	90
7.4	Biểu diễn perceptron và hồi quy tuyến tính dưới dạng mạng neuron.	94
7.5	Cấu trúc của một neuron thần kinh sinh học.	95
7.6	PLA có thể có nhiều nghiệm.	96